

6. STANDARDI ZNANJA

Standardi su utvrđeni za svaku temu pojedinačno i opisuju očekivani nivo usvajanja sadržaja programa:

1. PREDMET I METODE PSIHLOGIJE

1.1 Predmet psihologije Učenik/učenica: - navodi predmet psihologije - objašnjava različite pristupe u shvatanju predmeta, cilja i metoda psihologije, njen odnos prema drugim društvenim i prirodnim naukama - navodi osnovne teorijske i primijenjene psihološke discipline (njihov predmet i cilj istraživanja).

1.2 Metode i tehnike istraživanja u psihologiji Učenik/učenica: - navodi i objašnjava osnovne metode i tehnike i instrumente psiholoških istraživanja - izrađuje nacrt jednostavnoga eksperimentalnog istraživanja

2. OSNOVI PSIHIČKOGA ŽIVOTA I RAZVOJA

2.1 Organski osnovi psihičkoga života Učenik/učenica: - navodi osnovnu podjelu nervnoga sistema - objašnjava ulogu centralnoga i perifernoga nervnog sistema - objašnjava funkciju i značaj endokrinoga sistema za psihički život čovjeka.

2.2 Razvoj psihičkoga života Učenik/učenica: - zna i objašnjava razlike u shvatanju razvoja čovjeka - prepoznaje i objašnjava i razlikuje biološke, sredinske činioce psihičkoga razvoja čovjeka.

3. PSIHIČKI PROCESI

3.1 Opažanje i pažnja Učenik/učenica: - objašnjava i prepoznaje ulogu opažanja u psihičkome životu čovjeka - zna osnovne čulne organe, objašnjava i prepoznaje adekvatne draži, ulogu opažanja, spoljašnje i unutrašnje činioce opažanja - zna i objašnjava značaj pažnje i činioce koji utiču na nju.

3.2 Učenje, pamćenje i zaboravljanje Učenik/učenica: - objašnjava i prepoznaje da je učenje saznavni (kognitivni) proces - navodi i analizira navodi osnovne oblike učenja, principe (zakone) kojima se ono objašnjava - zna i objašnjava transfer u učenju i njegove oblike - zna i objašnjava vrste pamćenja i glavne poremećaje - objašnjava i prepoznaje proces zaboravljanja i navodi osnovne teorije zaboravljanja.

3.3 Mišljenje Učenik/učenica: - razumije pojam i funkciju mišljenja - prepoznaje, zna i navodi osnovne karakteristike mišljenja (zaključivanje, rasuđivanje, poimanje, zamišljanje, šecanje) - prepoznaje i razlikuje osnovne oblike mišljenja (realističko i imaginativno, induktivno i deduktivno, kritičko i stvaralačko, diskurzivno i intuitivno, konkretno i apstraktno, divergentno i konvergentno mišljenje) - prepoznaje oblike mišljenja u svakodnevnome životu čovjeka.

3.4 Intelektualne sposobnosti Učenik/učenica: - objašnjava razliku shvatanja o prirodi inteligencije (nasljeđe, sredina) - objašnjava svrhu i ulogu ispitivanja inteligencije - objašnjava shvatanja o strukturi inteligencije (opšta sposobnost; posebne sposobnosti; različite inteligencije).

3.5 Emocije Učenik/učenica: - zna podjelu emocija na osnovne (primarne) i složene (sekundarne) - prepoznaje i zna osnovne emocije: strah, bijes, radost i tuga - zna da objasni i prepozna složene (sekundarne) emocije, - razumije i objašnjava osnovne funkcije emocija i njihov nastanak (fiziološka i kognitivna teorija) - zna i prepoznaje načine manifestovanja emocija, kontrole i sl.

3.6 Motivacija Učenik/ca: - zna što su motivi i zna njihovu podjelu, ulogu u životu pojedinca - poznaje i objašnjava teorije motivacije - prepoznaje, zna i primjenjuje na realne životne situacije hijerarhiju motiva/potreba (Maslov) - razumije princip javljanja potreba (motiva) po Maslovu.

3.7 Frustracije i konflikti Učenik/učenica: - razumije pojam frustracija - poznaje osnovne izvore frustracija - prepoznaje i zna različite reakcije na frustraciju: konstruktivne i nekonstruktivne - zna što je tolerancija na frustraciju i objašnjava najčešće reakcije na frustraciju - prepoznaje i zna što su konflikti, vrste konflikata, proces nastajanja - prepoznaje, zna i primjenjuje najčešće načine rješavanja konflikata, poželjne modele razrješenja konflikata - zna i objašnjava pojmove stresor i stres - zna i primjenjuje konstruktivne strategije za prevladavanje stresa.

4. LIČNOST I PSIHIČKO ZDRAVLJE

4.1 Psihologija, struktura ličnosti i način procjene ličnosti Učenik/učenica: - objašnjava predmet proučavanja psihologije ličnosti - objašnjava i analizira određenje pojma ličnost i zna da objasni osobine, ponašanje, doživljavanje osobe... - zna, objašnjava, prepoznaje crte ličnosti, temperament, karakter, ja (svijest o sebi) i tip ličnosti - zna da objasni metode i tehnike za ispitivanje ličnosti i njihovu svrhu i namjenu - zna što je identitet, objašnjava ga, pravi razliku između različitih identiteta (lični, profesionalni, seksualni...)

4.2 Teorije ličnosti Učenik/učenica: - zna da objasni predmet teorije ličnosti - zna i predstavlja osnovne teorije ličnosti, njihove karakteristike i dominantne predstavnike/predstavnice - može da objasni međusobne razlikuje pojedinih teorija ličnosti.

4.3 Razvoj i dinamika ličnosti Učenik/učenica: - zna što obuhvata i znači pojam dinamika ličnosti - zna, objašnjava, prepoznaje faze razvoja ličnosti: zakonitosti svake razvojne faze, može da objasni specifičnost ličnih motiva (u odnosu na socijalne i biološke motive) - zna i objašnjava proces socijalizacije, identifikuje izvore i agense socijalizacije - nabraja, objašnjava i prepoznaje mehanizme odbrane - opisuje i prepoznaje zrelu ličnost.

4.5 Normalnost, psihičke promjene, poremećaji i tretman Učenik/učenica: - zna osnovne kriterijume za razlikovanje uobičajenih i prihvatljivih manifestacija funkcionisanja osobe, pristupe u poimanju „normalnosti“; prilagođeno ponašanje, poremećaji u ponašanju i sl. - zna i objašnjava što su neuroze, psihoze, psihopatije, bolesti zavisnosti i sl. - razumije ulogu psihološkoga savjetovanja - zna cilj psihoterapije i osnovne psihoterapijske pravce.

Izborne teme:

1. Komunikacija Učenik/učenica treba da: - zna i objašnjava ulogu, funkciju, cilj, značaj, elemente komunikacije - zna i objašnjava verbalnu i neverbalnu komunikaciju - zna i primjenjuje oblike

konstruktivne i nenasilne komunikacije: aktivno slušanje, parafraziranje, reflektovanje osećanja, decentracija, asertivnost, konstruktivno razrješavanje problema i sl.

2. Psihologija mase i grupe Učenik/učenica treba da: - zna predmet proučavanja socijalne psihologije - zna zakonitosti ponašanja grupe; način formiranja grupe, odnose u grupi (strukturu grupe) i grupne procese (dinamiku grupe) - analizira različite podjele grupa: male – velike; primarne – sekundarne; referentne – nerefereentne; formalne – neformalne i utvrđuje kriterijume podjele - analizira ulogu i značaj grupe u životu pojedinca, zauzima kritički odnos prema pripadanju/submisivnosti, ali i nediskriminativan odnos prema pojedinim (manjinskim) grupama.

3. Stavovi, predrasude i vrijednosti Učenik/učenica treba da: - zna što je stav, objašnjava, prepoznaje komponente stava (kognitivnu, emocionalnu, konativnu) - zna, objašnjava i prepoznaje vrste stavova: predrasude, stereotipi, vrijednosti - zna, objašnjava i prepoznaje faktore formiranja i mijenjanja stavova.

7. NAČINI PROVJERAVANJA ZNANJA I OCJENJIVANJA Ocjenjivanje učenika/učenica je kontinuirano i pored sumativne ima i formativnu (razvojnu) ulogu i podrazumijeva javno obrazlaganje svake ocjene. Nastavnik/nastavnica ocjenu utvrđuje u odnosu na nivo znanja kojim učenik/učenica raspolaže, polazeći od standardnoga nivoa (vidi: Standardi znanja). Standardni nivo podrazumijeva elementarno poznavanje i razumijevanje činjenica i informacija u osnovnome obliku (onako kako su date). Npr. učenik/učenica: - zna i pravilno upotrebljava osnovne psihološke termine - zna definisati osnovne psihološke pojave - sposoban/sposobna je da prepozna psihološka saznanja u životnim situacijama.(2)

Viši nivo podrazumijeva da učenik/učenica s ponuđenim informacijama može nešto uraditi: analizirati ih, urediti po nekom kriterijumu (klasifikovati); povezati; transformisati u drugi oblik; izvesti zaključak i sl. Npr. učenik/učenica: - može objasniti međusobnu zavisnost psihičkih procesa i njihovu ulogu u oblikovanju i djelovanju ličnosti - sposoban/sposobna je da koristi psihološka saznanja u životnim situacijama - zna objasniti značaj psihičkih procesa i pojava.(3-4)

Najviši nivo podrazumijeva da učenik/učenica od postojećih informacija može stvoriti nešto novo u odnosu na njih same (primjena znanja u novoj situaciji, na nov način; stvaranje nove cjeline; lični argumentovan stav i sl.). Npr. učenik/učenica je: - sposoban/sposobna da analizira, upoređuje, povezuje, objašnjava i vrednuje informacije i podatke u različitim oblicima, zaključuje i iznosi mišljenje. Ocjenjivanje učenika/učenica je usmeno (kontinuirano) i pismeno (test, esej, istraživački rad, projekatski rad i sl.).(5)